Akademik Etik & Hukuk | Orta | Herkes

# İntihal Nedir, Nasıl Önlenir? Türleri, Cezası ve Öz İntihal

İntihalin Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ndeki tanımı, türleri, öz intihal ve tekrar yayım, intihal sayılmayan durumlar, tespit yöntemleri, 2547 sayılı Kanun'daki yaptırımlar ve adım adım korunma yolları.

Zafer Hoca · Yayın: 03.04.2026 · 8 dk okuma

**Kısaca:** İntihal, başkasının fikrini, yöntemini, verisini ya da eserini bilimsel kurallara uygun atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseriniz gibi sunmaktır. Türkiye'de Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi intihali etik ihlaller arasında ilk sırada sayar. 2547 sayılı Kanun'a göre öğretim elemanı için yaptırım üniversite öğretim mesleğinden çıkarma, öğrenci için yükseköğretim kurumundan uzaklaştırmadır. Korunmanın yolu her alıntıda tırnak ve kaynak, her parafrazda kaynak göstermektir.

## İntihal nedir?

İntihal (plagiarism), başkasına ait bir emeği kaynağını belirtmeden kendinizinmiş gibi göstermektir. Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, intihali başkalarının fikirlerini, yöntemlerini, verilerini ya da eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermek diye tanımlar. Tanımda yalnız metin değil fikir, yöntem ve veri de sayılır; yani cümleleri değiştirmek, kaynağı gizlemenin bahanesi olamaz.

İntihal, benzerlik oranıyla aynı şey değildir. Turnitin ya da iThenticate raporundaki yüzde, metninizin başka metinlerle ne kadar örtüştüğünü gösterir; doğru gösterilmiş alıntılar da bu orana girer. Yüksek oran her zaman intihal, düşük oran da her zaman temiz metin anlamına gelmez. Raporu nasıl okuyacağınızı Turnitin benzerlik oranı yorumlama maddesi anlatır.

Bu madde intihalin ne olduğunu, türlerini, yaptırımlarını ve önleme yollarını ele alır. Tespit yazılımlarının ayrıntılı karşılaştırması için intihal tespit araçları maddesine bakabilirsiniz.

## İntihal türleri nelerdir?

İntihal tek bir davranış değildir. Bazı türleri bilerek yapılır, bazıları ise dikkatsizlik ya da kuralları bilmemekten doğar; ama sonuç açısından aralarında fark gözetilmeyebilir.

| Tür | Ne demek? | Örnek durum |
|---|---|---|
| Doğrudan kopyalama | Metni tırnak ve kaynak olmadan olduğu gibi almak | Bir makalenin paragrafını teze aynen yapıştırmak |
| Kaynaksız parafraz | Başkasının fikrini kendi cümlelerinizle anlatıp kaynak göstermemek | Bir kuramın açıklamasını yeniden yazıp yazarını anmamak |
| Mozaik (yama) intihal | Farklı kaynaklardan cümle parçalarını birleştirip birkaç sözcüğü değiştirmek | Üç makaleden alınan cümleleri harmanlayıp tek paragraf yapmak |

| Tür | Ne demek? | Örnek durum |
|---|---|---|
| Tırnaksız birebir alıntı | Kaynak gösterilse de birebir alınan metni tırnak içine almamak | Cümle aynen alınmış, sonuna yalnız (Yazar, 2020) eklenmiş |
| Fikir, yöntem ve veri intihali | Başkasının özgün fikrini, deney düzeneğini, ölçme aracını ya da verisini kaynak göstermeden kullanmak | Yayımlanmış bir veri setini kendi verinizmiş gibi sunmak |
| Çeviri intihali | Yabancı dildeki bir metni çevirip kaynak göstermemek | İngilizce bir derlemeyi Türkçeye çevirip kendi metniniz gibi sunmak |
| Görsel intihal | Tablo, şekil, fotoğraf ya da grafiği izinsiz ve kaynaksız kullanmak | Bir makalenin modelini kendi çiziminiz gibi teze koymak |

Kaynak göstermek tek başına yetmez. Birebir aldığınız ifadeyi tırnak içine almazsanız, kaynak gösterseniz bile o cümleleri kendi yazımınız gibi sunmuş olursunuz. Doğrudan alıntı ve parafraz arasındaki sınır için doğrudan alıntı ve parafraz maddesine bakın.

## Öz intihal nedir, kendi yayınından alıntı intihal sayılır mı?

Öz intihal (self-plagiarism), daha önce yayımlanmış kendi çalışmanızdan metin, veri ya da bulguları kaynak göstermeden yeniden kullanmaktır. Kendi cümleleriniz olsa bile okur, editör ve değerlendirme jürisi karşısındakinin yeni bir emek olduğunu varsayar; bu varsayım yanıltılmış olur.

Yönergede “öz intihal” adıyla ayrı bir başlık yoktur. Ancak yönerge, aynı araştırmanın sonuçlarını değiştirmeden birden fazla yayın olarak sunmayı (tekrar yayım) ve bir araştırmayı bütünlüğünü bozacak biçimde parçalara bölüp ayrı yayınlar hâlinde yayımlamayı (dilimleme) açıkça ihlal sayar. Kendi metninizi kaynak göstermeden yeniden kullanmanın çoğu türü bu başlıklara girebilir. Dergilerin büyük kısmı da kendi yayın etiği politikalarında bu davranışı yasaklar.

- **Tezden makale:** Tezinizden ürettiğiniz makalede bunun tezden üretildiğini belirtin; birçok dergi bunu ilk sayfada ya da dipnotta ister.
- **Bildiriden makale:** Daha önce tam metin olarak yayımlanmış bildiriyi makaleye dönüştürüyorsanız bildiriyi kaynak gösterin ve derginin bu konudaki politikasına bakın.
- **Yöntem bölümü:** Aynı veri toplama sürecini anlatan standart cümlelerin bir ölçüde benzemesi olağandır; yine de önceki yayınınıza atıf yapın.

## İntihal ile karıştırılan öteki etik ihlaller

Yönerge intihalin yanında başka ihlal türleri de sayar. Bunlar intihal değildir ama aynı soruşturma süreçleriyle incelenir ve çoğu zaman intihalle birlikte gündeme gelir.

| İhlal | Kısa açıklama |
|---|---|
| Sahtecilik | Araştırmada var olmayan ya da değiştirilmiş verileri kullanmak |
| Çarpıtma | Araştırma kayıtlarını veya verileri tahrif etmek, kullanılmayan araç ya da yöntemleri kullanılmış gibi göstermek, sonuçları çıkar sağlanan kişilere göre biçimlendirmek |
| Tekrar yayım | Aynı araştırmanın sonuçlarını birden fazla yayın olarak sunmak |
| Dilimleme | Bir araştırmayı bütünlüğünü bozacak biçimde parçalara bölüp ayrı yayınlar yapmak |

| İhlal | Kısa açıklama |
|---|---|
| Haksız yazarlık | Katkısı olmayanı yazar yapmak, katkısı olanı yazarlıktan çıkarmak, yazar sırasını gerekçesiz değiştirmek |

Bazı kaynaklarda “hayalet yazarlık” intihal türü gibi anlatılır; doğrusu, yazarlıkla ilgili sorunlar ayrı bir başlık olan haksız yazarlık kapsamındadır. Katkısı olanın adının yazılmaması “hayalet yazarlık” (ghost authorship), katkısı olmayanın eklenmesi ise “armağan yazarlık” (gift authorship) olarak bilinir. Yönerge ayrıca destek veren kurumları belirtmemeyi, izin alınmadan yapılan insan ve hayvan araştırmalarını ve dayanaksız etik ihlal suçlamasında bulunmayı da ihlal sayar. Ayrıntılar için akademik etik ihlal türleri maddesine bakabilirsiniz.

## Hangi durumlar intihal sayılmaz?

Her ortak bilgi için kaynak göstermek gerekmez. Yönerge, anonim bilgilerin, bir alanın temel bilgilerinin ve matematiksel teorem ve ispatların kullanılmasını, bunları kullanan kişinin bir başkasına ait yazım üslubunu taklit etmemesi şartıyla ihlal saymaz.

- “Türkiye Cumhuriyeti 1923'te kuruldu” ya da “ortalama, bir dağılımın merkezî eğilim ölçülerinden biridir” gibi herkesçe ya da alanınızda herkesçe bilinen bilgiler atıf gerektirmez.
- Bir alanda tartışmalı olan, yeni ya da belirli bir araştırmaya dayanan bilgi, ne kadar yaygın görünse de kaynak ister.
- Bir sayı, istatistik, tanım ya da kuramsal model kullanıyorsanız kaynağını yazın.
- Emin değilseniz kaynak gösterin. Fazladan verilen bir atıf sorun yaratmaz; eksik atıf yaratabilir.

## İntihal nasıl tespit edilir?

Türkiye'de üniversitelerin çoğu tez teslimlerinde benzerlik raporu ister; dergi editörleri de makale başvurularını iThenticate gibi araçlarla tarar. Bu yazılımlar metninizi büyük veri tabanlarıyla karşılaştırıp örtüşen bölümleri işaretler ve bir benzerlik oranı verir.

Benzerlik oranı için kesin bir ulusal sınır yoktur. Uygulamada %15–20'nin altı çoğu kurumda kabul edilebilir sayılır; ancak bu oran enstitüden enstitüye ve dergiden dergiye değişir, ayrıca kaynakça ve tırnak içi alıntıların hariç tutulup tutulmadığına bağlıdır. Belirleyici olan oranın kendisi değil, benzerliğin niteliğidir: tek bir kaynaktan gelen yüzde 8'lik kesintisiz bir blok, dağınık yüzde 18'lik kalıp ifadelerden daha ciddi bir sorundur.

Yazılımların göremediği intihal türleri de vardır. Çeviri intihali, fikir intihali ve yoğun biçimde yeniden yazılmış metinler düşük oranla geçebilir; bunlar çoğu zaman danışman, hakem ya da jürinin alan bilgisiyle fark edilir. Oranı düşürmek için metni anlamsızca değiştirmek bu yüzden çözüm değildir; doğru yöntemler için Turnitin benzerlik oranı düşürme maddesine bakın.

## İntihalin cezası nedir?

Yaptırım, intihali yapanın statüsüne ve intihalin nerede yapıldığına göre değişir. Aşağıdaki tablo 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun disiplin hükümlerine ve yayın dünyasındaki genel uygulamaya dayanır.

| Kim? | Olası sonuç |
|---|---|
| Öğrenci | 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesine göre seminer, tez ve yayınlarda intihal yapmak, yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl uzaklaştırma cezası gerektiren eylemler arasındadır. Ödev ve sınavlarda dersten başarısız sayılma, tezde ise tezin savunmaya alınmaması ya da reddedilmesi gibi sonuçlar da doğabilir. |
| Öğretim elemanı | Kanun'un 53. maddesi intihali üniversite öğretim mesleğinden çıkarma cezası gerektiren fiiller arasında sayar. Atama, yükseltme ya da unvan için başkalarına ücretli veya ücretsiz hazırlatılmış yayınları kullanmak da aynı cezaya bağlanmıştır. |
| Akademik başvurular | Doçentlik ya da kadro başvurusunda kullanılan eserde intihal tespit edilmesi başvurunun olumsuz sonuçlanmasına yol açabilir. Kanun'a göre bir eserin atama ve yükseltmede kullanılması, o eserle ilgili disiplin zamanaşımı sürelerini yeniden başlatır. |
| Yayın | Makalenin geri çekilmesi (retraction), derginin yazara yaptırım uygulaması ve ortak yazarların da itibar kaybı. |

Öğretim elemanları hakkında araştırma ve yayın etiğine aykırılık iddiasıyla disiplin soruşturması açılmadan önce, Kanun'un 53/A maddesine göre bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarınca inceleme yapılır. Sürecin işleyişini etik ihlal ihbarı ve soruşturma süreci maddesi anlatır.

Disiplin hükümleri zaman zaman değişir. Kendi durumunuz için Kanun'un güncel metnine mevzuat.gov.tr üzerinden ve üniversitenizin etik kurulu yönergesine bakın; gerektiğinde hukuki destek alın.

## İntihal nasıl önlenir? Adım adım korunma

1. **Not alırken kaynağı hemen kaydedin.** Her notun yanına yazar, yıl ve sayfa yazın; birebir aldığınız cümleleri notta da tırnak içine alın. Aylar sonra “bu cümle benim mi, okuduğum makalenin mi?” sorusu çoğu kasıtsız intihalin kaynağıdır.
2. **Doğrudan alıntıda tırnak ve sayfa numarası kullanın.** Kısa alıntıları tırnak içinde, uzun alıntıları blok alıntı olarak verin.
3. **Gerçek parafraz yapın.** Kaynağı okuyup kapatın, fikri kendi cümlelerinizle yazın, sonra kaynakla karşılaştırın ve atıf ekleyin. Teknik ayrıntılar için parafraz tekniği maddesine bakın.
4. **Kaynak yönetim yazılımı kullanın.** Zotero, Mendeley ya da EndNote atıf ve kaynakçayı otomatik üretir, eksik kaynak riskini azaltır.
5. **Kendi eski çalışmalarınıza da atıf yapın.** Tezinizden, bildirinizden ya da önceki makalenizden aldığınız her bölümü kaynak gösterin.
6. **Çeviri ve görsellerde de kaynak gösterin.** Çevirdiğiniz metin, uyarladığınız şekil ve kullandığınız ölçek için kaynak ve gerekiyorsa izin bilgisini yazın.
7. **Üretken yapay zekâ kullanımını kurala bağlayın.** Yapay zekâ araçlarının ürettiği metni kendi yazınız gibi sunmak, kurumunuzun ve derginizin kurallarına göre etik ihlal sayılabilir. Hangi kullanımın serbest olduğunu ve nasıl beyan edileceğini önceden öğrenin; yapay zekâ araçlarının etik kullanımı maddesi yol gösterir.
8. **Teslimden önce benzerlik raporu alın.** Raporu yalnız orana bakarak değil, işaretli bölümleri tek tek okuyarak inceleyin; atıf eksiklerini ve tırnak unutulan yerleri düzeltin.

Danışmanınızla raporu birlikte okuyun. Hangi benzerliğin kabul edilebilir olduğuna (yöntem cümleleri, ölçek adları, yaygın terimler) ve hangisinin düzeltilmesi gerektiğine birlikte karar vermek, son dakika sürprizlerini önler.

## Kaynaklar ve resmî bağlantılar


- Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi (İTÜ'nün yayımladığı metin)
- Mevzuat Bilgi Sistemi — 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun güncel metni
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK)
- COPE — Committee on Publication Ethics (yayın etiği ve geri çekme ilkeleri)


**Etiketler:** #Etik #İntihal #Makale #Tez

**YDS/YÖKDİL barajı akademik kariyerinizi engellemesin.** Zafer Hoca kursları: zaferhoca.com.tr/magaza